

Trzebieszów Pierwszy

[Statut sołectwa](#)

Sołtys: **Jarosław Sulej (od 28.06.2021 r.)**

Rada Sołecka:

1. **Teresa Nieroda**
2. **Mariola Podgajna**
3. **Jarosław Sulej**
4. **Leszek Lendzion**
5. **Wojciech Śledź**

Stowarzyszenia:

- [Koło Gospodyń Wiejskich w Trzebieszowie Pierwszym](#)

Historia Trzebieszowa

Królewska wieś Trzebieszów po raz pierwszy została wymieniona w 1418 r. w dokumencie biskupa Władysława Jastrzębca, byłego kanclerza królowej Jadwigi (żony króla Władysława Jagiełły). Rola Trzebieszowa zaczęła wzrastać, gdyż leżał na granicy Korony (Polski) i Wielkiego Księstwa Litewskiego, na skrzyżowaniu trzech ważnych dróg: traktu pomiędzy Krakowem i Wilnem oraz szlaku prowadzącego przez Polskę do Moskwy. W 1430 r. król Władysław Jagiełło odpowiednio

uposażył parafię kościoła rzymsko-katolickiego a biskup krakowski Kazimierz Oleśnicki wyraził zgodę na jej utworzenie. W 1531 r. do parafii Trzebieszowskiej należało już 28 miejscowości.

Prawdopodobnie w sierpniu 1501 r. przejechało przez Trzebieszów do Mielnika poselstwo senatu a kilka miesięcy później w drodze na koronację do Krakowa przebył tę samą trasę Wielki Książę Aleksander Jagiellończyk. W trzy lata później przejechał tą trasą król Zygmunt Stary. W 1527 podróżował przez Trzebieszów Zygmunt Herberstein poseł cesarza Karola V w Moskwie. We wrześniu 1548 r. przejeżdżała tędy poślubiona po kryjomu Barbara Radziwiłłówna, którą król Zygmunt August zamierzał przedstawić sejmowi jako oficjalną żonę. Tędy też w kilka lat później podążał orszak żałobny po śmierci Barbary Radziwiłłówny, którą pełen rozpacz król Zygmunt August postanowił pochować w Krakowie (orszak zatrzymał się na nocleg Trzebieszowie).

W 1550 r. w oficjalnym archiwum tzw. Metryce Litewskiej wymieniono gościniec łukowski, przez Trzebieszów jako połączenie Brześcia z Łukowem. Drogą tą podążały również karawany kupieckie. W 1552 r. ze względu na najazd tatarski i wyprawę na Inflanty ogłoszono nowy pobór podatku. Ustalono, że wtedy to wieś królewska Trzebieszów miała 44 osady i młyn. Zamieszkiwali ją obelnicy, czyli królewscy myśliwi oraz młynarze. W części szlacheckiej było 12 osad. Był też 1 łan wójtowski. Król Zygmunt III Waza potwierdził probostwo dla kościoła w Trzebieszowie. Od 1585 r. zachowały się w tym kościele księgi metrykalne. Do najbardziej znaczących w historii tej średniowiecznej wsi należą m. in. powiązane ze sobą rodziny: Dąbrowskich, Jasińskich, Kłopotków, Krasuskich, Kryńskich, Matejków, Kalinowskich, Owczarskich, Szczygielskich, Wajszczuków, Wierzchowskich i Wolińskich.

Jak dotychczas udało się ustalić przodków rodziny Wajszczuków z gałęzi podlaskiej wstecz do około 1700 roku. Rodzicami Macieja Wajszczuka (ur. 1823 – ojciec Franciszka, Piotra itd.) byli Jan Wajszczuk (1788 ?1836?) i Rozalia Kryńska. Ich rodzicami byli, jak to wynika z ksiąg metrykalnych, Tomasz Wajszczuk (ur ok. 1750 r.) i Marianna (z domu ?), a z kolei ich rodzicami Stanisław Wajszczuk (ur ok. 1709 r.) i Rozalia Krasuska.

Tekst przygotowany przez Jerzego Jana Wajszczuka (154) na podstawie materiałów zebranych przez Barbare Misztą (156) z Trzebieszowa i monografii o Trzebieszowie (**Józef Geresz**: Z dziejów parafii i gminy Trzebieszów. Trzebieszów A.D.2000. Copyright 2000 by Wydawnictwo INTERGRAF ?Międzyrzec Podl., ul. Warszawska 33.

Z dziejów Trzebieszowa

Opracowanie mgr Marek Kulpa

http://www.pgtrzebieszow.pl/index.php?view=article&id=12%3Az-dziejow-trzebieszowa&tmpl=component&print=1&layout=default&page=&option=com_content&Itemid=29

Pod koniec XIX w., po klęsce powstania styczniowego, upowszechniły się na ziemiach polskich idee pozytywizmu. Ten trend kulturowy był jednocześnie wynikiem postępu naukowo-technicznego i reakcją na spowszedniały a niepraktyczny romantyzm. W Królestwie Polskim idee pozytywizmu przybrały postać tzw. ?pracy u podstaw?, czyli upowszechnienia oświaty, oraz tzw. ?pracy organicznej? nad wszechstronnym rozwojem ekonomicznym i kulturalnym narodu polskiego. W literaturze idee te reprezentowali: Eliza Orzeszkowa, Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz, Maria Konopnicka i inni. W takiej atmosferze powstawały szkoły i ochronki (tj. przedszkola), towarzystwa społeczne, koła , kółka rolnicze i spółdzielnie.

W latach 1902-1906 powstało w Łukowie pierwsze Kółko Rolnicze. Jego założycielami byli miejscowi ziemianie: St. Lewicki z Ławek, E. Korsak z Wólki Świątkowej, M. Gerlach z Soból. Chłopów reprezentował Jan Grochowski z Szaniaw-Poniat, właściciel 15-hektarowego gospodarstwa rolnego, z

zawodu nauczyciel. Na początku naszego wieku Trzebieszów liczył ok.100 domów, zajmowanych przez ok.1000 mieszkańców. (Łuków liczył ok.400 budynków i ok.5000 mieszkańców). W owym czasie powstał w Trzebieszowie pierwszy sklep prywatny, żydowski. Rok 1905 zaowocował w wydarzenia rewolucyjne w całym Cesarstwie Rosyjskim, także na ziemiach polskich pod carskim zaborem. Również w Ziemi Łukowskiej miały miejsce strajki uczniów, robotników i chłopów. W styczniu 1906 roku w Trzebieszowie i Celinach odbyły się zebrania gminne, podczas których wysuwano żądania o nadanie polskiego charakteru samorządowi gminnemu i szkołom. Uchwalono bojkot podatków. W 1907r. zorganizowano Łukowskie Koło Ziemianek, którego przewodniczącą była powieściopisarka Helena Mniszek-Tchórznicka, mieszkająca wtedy w Rogalach. Koło prowadziło działalność społeczną i charytatywną na rzecz sierot i chorych.

Wiek XX przyniósł dalszy rozwój zapoczątkowanych w poprzednim stuleciu masowych ruchów politycznych: robotniczego i ludowego. W tym pierwszym największą rolę odgrywała Polska Partia Socjalistyczna, w której władzach zasiadał wówczas Józef Piłsudski. Był on zagorzałym przeciwnikiem caratu i nawoływał do walki z nim wszelkimi możliwymi środkami. Dlatego też w 1907 r. łukowski oddział bojowy PPS wykonał na terenie powiatu łukowskiego szereg akcji zbrojnych na monopole i kasy dla zdobycia pieniędzy na rozbudowę organizacji, zakup broni, na akcję agitacyjną, pomoc więźniom politycznym oraz na walkę o trzeźwość w społeczeństwie, będącą wyrazem protestu moralnego przeciwko carskiej polityce celowego rozpijania społeczeństwa. 19 lipca wykonano akcję zbrojną na sklep monopolowy w Trzebieszowie, gdzie skonfiskowano 458 rubli. 9 czerwca 1908 r. Warszawski Okręgowy Sąd Wojenny rozpatrywał sprawę o napad na monopol i gminę w Trzebieszowie. Oskarżonymi byli: Stanisław Czubaszek i Stanisław Brylewski. Wydano wyroki śmierci. Pośmiertnie Czubaszek otrzymał trzeci wyrok śmierci, a Brylewski drugi

W 1910 roku w Trzebieszowie rozpoczęło działalność Towarzystwo Oszczędnościowo-Pożyczkowe. W 1912 r. utworzono Kółka Rolnicze w Trzebieszowie, Tuchowiczu i Łukowie.

Latem 1914 roku wybuchła I wojna światowa, której działania toczyły się w dużej mierze na ziemiach polskich. W wyniku ofensywy państw centralnych, w sierpniu 1915 r. ostatnie oddziały wojsk rosyjskich (w których służyli Polacy z zaboru rosyjskiego) wycofują się z Ziemi Łukowskiej na wschód. Wkraczą zaś wojska austriackie i niemieckie (w których również służyli Polacy - z tych zaborów). Początkowo Ziemia Łukowska pozostaje pod zarządem austriackim, a od października 1915 r.- niemieckim.

27 czerwca 1916 r. w Trzebieszowie powołano Oddział Straży Pożarnej. Pierwszym naczelnikiem był p. Feliks Dąbrowski. W 1918 r. zbudowano pierwszą remizę.

Osobliwością Mazowsza i Podlasia Zachodniego była od czasów średniowiecza szlachta zaściankowa (nazwa pochodzi od zaścianka tj. wsi zamieszkannej w większości przez drobną i biedną szlachtę, uprawiającą swoją ziemię osobiście.), która zawsze wynosiła się ponad włościan (chłopów).

Gospodarność tych ostatnich stała się widoczniejsza po zniesieniu pańszczyzny i uwłaszczeniu chłopów w Królestwie Polskim w 1864r. Do tego czasu szlachectwo dawało przywileje prawne, polityczne i gospodarcze. Szlachcic żył według porzekadła ?zastaw się a postaw się?. Huczniejsze wesela i święta, nadużywanie trunków, skłonność do sejmikowania, często mała solidarność społeczna, zwłaszcza we wspólnym działaniu całej wsi - charakteryzowały szlachtę zaściankową.

Po reformie administracyjnej w 1867 roku utworzono oddzielne gminy szlacheckie i włościańskie, a że wsie były rozrzucone na przemian szlacheckie i włościańskie, więc gminy składały się niekiedy z 3-5 części (enklaw). Wsie mieszane miały nawet dwóch sołtysów, po jednym dla części szlacheckiej i włościańskiej.

Trzebieszów był gminą włościańską, w odróżnieniu od Celin, które były gminą szlachecką. Według ?Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego?(t. XII, s.556, wyd.1892r.): gmina Trzebieszów miała 6177 mórg obszaru (tj. 3459 ha), 1994 mieszkańców (w tym 10 prawosławnych, 13 protestantów, 93 żydów). Sama wieś Trzebieszów posiadała 99 domów, 961 mieszkańców, 4166 mórg obszaru (tj. 2333 ha). W Trzebieszowie był urząd gminy, sąd gminny i szkoła początkowa. Trzebieszów należał wówczas do powiatu łukowskiego, w którym znajdowało się 6 miast (Adamów, Kock, Łuków, Łysobyki, Serokomla i Stoczek) oraz 21 gmin (Białobrzegi, Celiny, Charlejew, Dąbie, Gołąbki,

Gułów, Jakusze, Jarczew, Krasne, Łuków, Miastków, Mysłów, Prawda, Radoryż, Ryżki, Skrzyszew, Stanin, Trzebieszów, Tuchowicz, Ulan i Wojcieszków). W latach 1869 -1870 w całym Królestwie (przemianowanym na Priwislinskij Kraj) przeprowadzono akcję pozbawienia praw miejskich większości miasteczek rolniczych. Reformę tę motywowano słabym rozwojem likwidowanych miast, lecz w powszechnym odczuciu była ona represją za liczny udział mieszkańców miasteczek w Powstaniu Styczniowym. Wśród 338 miast Królestwa zdegradowanych do rzędu tzw. ?osad? znalazły się także: Adamów, Kock, Łysobyki, Serokomla, Stoczek. Jedynym miastem w powiecie łukowskim został więc Łuków. W 1884r. miasto to liczyło 5000 mieszkańców i 400 budynków (w tym 100 murowanych)

mur. 3; fol. Sikorka gr. or. i ogr. mr. 147, łąk mr. 6, past. mr. 2, lasu mr. 19, zarodził mr. 96, nieuż. mr. 9. Lasy urządzone. W skład dóbr wchodziły poprzednio: wś T. os. 45, mr. 581; wś Sikorka os. 12, mr. 190; wś Gródek os. 10, mr. 121. W połowie XV w. T., w par. „Szewior“, była własnością Pawła Spargaltha h. Wieniawa, Mikołaja Mirzowskiego h. Gryf i Marcina Grabowskiego, miały łąny kmiecie (Długosz, L. B., II, 201). Według reg. pob. pow. siewierskiego z r. 1443 T. istniały już wtedy. W r. 1667 miały 12 kmieci (Pawiński, Małop., 452, 453). 2.) T., wś i fol., pow. sandomierski, gm. i par. Łoniów, odl. od Sandomierza 22 w., ma 18 dm., 101 mk. W 1827 r. było 15 dm., 86 mk. W r. 1874 fol. T. rozl. mr. 475: gr. or. i ogr. mr. 282, łąk mr. 13, past. mr. 9, lasu mr. 151, nieuż. mr. 20; bud. drewn. 11; las nieurzadzony. Wś T. os. 16, mr. 70. W połowie XV w. dziedzicem jest Jan Wnorowski h. Strzegomia. Wś należy do par. Łoniów, ma łąny kmiecie, karczme, zagrodnika; dziesięcinę z tych ról, wartości do 5 grzyw., pobiera biskup krakowski; folwark rycerski daje dziesięcinę pleb. w Łoniowie (Długosz, L. B., II, 346). Według reg. pob. pow. sandomierskiego z r. 1508 Jan z Łoniowa płacił wraz z innymi 1 grzyw. 13¹/₂ gr. Część T. i Krzypaczowice, własność Gromackiego, płaciły gr. 12. W r. 1578 Stan. Trzebiesławski płacił od 4 osad., 1 łąnu, 3 zagr., 4 komor. (Pawiński, Małop., 167, 457, 459). *Br. Ch.*

Trzebiesławki, ob. *Trzebiesławki*.

Trzebiesza, wś, pow. nowoaleksandryjski (puławski), gm. i par. Opole, ma 17 os., 339 mr. Wchodziła w skład dóbr Opole. W 1827 r. było 12 dm., 119 mk. Według rejestrowego pogłównego z r. 1676 wś T., wchodząca w skład dóbr Opole, należących do kasztelana połanieckiego, płaciła od 46 głów poddanych (Pawiński, Małop., 34a).

Trzebieszewo, ob. *Trzebieszewo*.

Trzebieszów, wś i fol. (majorat rząd.), pow. łukowski, gm. i par. Trzebieszów, leży przy trakcie z Łukowa do Międzyrzecza, odl. 12 w. od Łukowa, 27 w. od Siedlec, posiada kościół par. murowany, szkołę początkową, sąd gm. okr. III, urząd gm., 99 dm., 961 mk., 4166 mr. obszaru. W r. 1827 było 74 dm., 450 mk. Z dawnej królewskiej wydzieleno w r. 1836 majorat dla generała majora Ottona v. Burmeister. W skład majoratu wszedł folw. T. z obszarem 1366 mr., lasu 703 mr., sołtystwo 104 mr., młyn wodny, wiatrak i folwark proboszczowski 226 mr. Wś T. miała 1489 mr. Pozostałą resztę królewskiej stanowiły: fol. i wś Obelniki (fol. 244 mr., wś 80 mr.) i 712 mr. lasów. T. jest stara osada. Już w r. 1430 istnieje tu

parafia, plebanem jest ks. Jan. Fundatorem kościoła był podobno Władysław Jagiełło. W r. 1529 plebanem jest Adam, 1595 Czuryłło Krzysztof, 1659 Leżeński Mikołaj, 1724 Barański Antoni. Ludność parafii stanowi przeważnie drobna szlachta, mieszkająca we wsiach: Szaniawy, Krausy, Płudy, Wierzejki, Kurów, Karwów, z których wyszły licznie rozrodzeni Szaniawscy, Karwowscy, Kurowscy, Wierzejscy, Krasuscy. Na miejscu starożytnego kościoła z r. 1724, spalonego przez piorun w r. 1855, wznosił z własnych funduszy i ze składek ks. Radzikowski w r. 1863 nowy, murowany p. w. św. Rycerzy. Jako położony na trakcie z Wilna do Krakowa, T. był stacją podrózną i noclegową podróźców dla panujących w ich częstych podrózach zwłaszcza od połowy XV do połowy XVI wieku. Według reg. pob. pow. łukowskiego z r. 1531 wś kościelna T. miała 6 łąnów, 2 młyny, 2 łąny plebana, 1 łąn dziedziczny wójtownski. W r. 1552 wś królewska T. miała 44 osad, młyn; siedzieli tu: obelnicy, młynarza, stał młyn o 4 kołach. W części szlacheckiej pleban miał 12 osad.; był też 1 łąn wójtownski. W 1580 r. Bzowski ze strony dziedzicznej od 22 włók osiadłych płacił fl. 11; p. Piotr Kosierski, sługa jego mości pana starościca oddał bez dziesięciny fl. 11, od 4 zagrod. na rolach gr. 24, od 5 komornic bez bydła gr. 10, a ostatek spustoszał gr. 10. Summa fl. 23 gr. 2 (Pawiński, Małop., str. 379, 385, 397, 398, 419). T. par., dek. łukowski, około 9000 dusz. T. gmina, graniczy z gm.: Jakusze i Gołębki, ma 6177 mr. obszaru, 1994 mk. (śród stałej ludności 10 prawosł., 13 prot., 93 żydów). Gmina należy do sądu gm. okr. III i st. pocz. w Łukowie. W skład gminy wchodzi: Obelniki, Rogale, Szaniawy, Sz.-Matysy i Trzebieszów. *Br. Ch.*

Trzebieszyce, pow. wadowicki (ob. *Rudze*), młynie, za *Trzebieszyce*.

Trzebież (według Zaranckiego, niem. *Trybsees*, dok. 1310 *Trybbese*, miasto w Pomeranii, nad rz. Trebel, nad granicą meklemburską, w żyznej okolicy, pow. Grimmen. W r. 1885 miało 448 dm., 818 dym., 2950 mk. (16 kat., 2918 ew., 8 żyd., 8 dyssyd.). Pokłady torfowe dochodzą 7 m. grubości. Mieszkańcy trudnią się rolnictwem i hodowlą bydła, które wywożą do Berlina, zboże zaś idzie do Hamburga. W kościele św. Tomasza znajduje się rzeźba starożytna, znakomitej roboty, przedstawiająca stworzenie świata. Odnowiona r. 1852 przez prof. Holbein w Berlinie. W mieście jest dom dla sierot i urząd poczt. 3-ciej klasy. *Ks. Fr.*

Trzebieże al. *Trzebidzkie jezioro*, *Trebase* w r. 1286, *Trebina* r. 1294, jezioro, w pow. kościańskim, na zach.-płd. od Szmigła, zasila